

MEEDOGENLOOS BELONINGSINSTRUMENT

Wij moeten streven naar een samenleving met gelijke kansen voor iedereen. Een maatschappij waarin ieder individu, ongeacht kleur, afkomst of sekse, kan opklimmen door talenten optimaal te benutten. Weg met de zesjescultuur! Het gaat niet om talent, maar om wat men daarmee daadwerkelijk realiseert. De uitblinkers komen bovendien en worden navenant beloond. Wie getalenteerd is en hard werkt, krijgt veel status en inkomen. Wie kan daar nou tegen zijn? Meritocratie (vrij vertaald: geregeerd door degenen die het verdienen) is een maatschappijmodel waarin de sociaal-economische positie van elk individu is gebaseerd op zijn of haar verdiensten (merites). Omdat iedereen gelijke kansen krijgt, biedt een meritocratie voor individuen optimale ontplooiings-

mogelijkheden. Verschillen in prestatie worden uitsluitend verschillend beloond als iedereen gelijke kansen heeft gekregen. Talent en verdiensten komen bovendien optimaal ten goede aan de samenleving, omdat in een meritocratie het individu met de meeste aanleg en die het hardste werkt op de juiste plaats komt. Daarbij hebben wij er met z'n allen plezier van dat slimme mensen veel invloed hebben. Tenslotte is het ook nog rechtvaardig dat individuen worden beloond met status, macht en inkomen naarmate ze extra bijdragen aan de maatschappij.

Michael J. Sandel (1953) is hoogleraar politieke wetenschappen aan Harvard University. In zijn boek *De tirannie van verdienste* plaatst hij stevige kanttekeningen bij het meritocratisch ideaal dat individuele verdiensten je maatschappelijke positie bepalen. Waarom zou iemand met een universitaire opleiding meer over het algemeen welzijn mogen zeggen dan een persoon met een vmbo-diploma? Is dat rechtvaardig?

Volgens Sandel is het probleem dat onze samenleving mensen met een hogere opleiding onevenredig beloont én de rest terzijde schuift. Dit is de tirannie van verdienste. Het is een ethos dat nieuwe vormen van ongelijkheid bevordert en legitimeert, waardoor het een voedingsbron is geworden van maatschappelijke en politieke spanningen. Vast staat dat veel mensen zich niet meer vertegenwoordigd voelen door de bestuurlijke elite en zich wenden tot populisten.

Nederland is geen meritocratie. 'Doe maar gewoon, steek je hoofd niet boven het maaiveld uit.' Maar het meritocratische ideaal wordt breed omarmd. Progressief Nederland benadrukt dat een meritocratie organisatie van gelijke kansen vereist. Behoudend Nederland is er voor, omdat een meritocratie eerlijke competitie vereist en talent en inspanning beloont met een goede maatschappelijke positie en een uitstekend salaris.

In de configuratie van een moderne marktsamenleving verschaalt de meritocratie, omdat vrijwel alles in geld wordt uitgedrukt. Wie het meeste verdient, is kennelijk de beste. Dat is natuurlijk niet zo, want succes heeft vele vaders en moeders. Als alleen in economisch succes wordt uitgedrukt wie de beste is, leidt dat onvermijdelijk tot sterke afgunst en diepe frustratie.

Eigen verdiensten zijn onlosmakelijk verweven met die van anderen. Het zou daarom goed zijn als in het kader van het beloningsbeleid de raad van commissarissen na de Covid-19-pandemie actief uitdraagt en benadrukt dat individuele verdienstelijheid nooit losstaat van de technologische en sociale verwevenheid waarmee deze intrinsiek is verbonden.

Hugo Reumkens is advocaat en partner bij Van Doorne NV. Hij schrijft deze column op persoonlijke titel.